

Par tiesībām izplatīt iegādātās e-grāmatas, filmas, mūziku un datorprogrammas

LINDA RENESLĀCE

LL.M. intelektuālā īpašuma tiesībās (Džordža Vašingtona universitāte), zvērināta advokāta palīdze ZAB "Sorainen"

Tiesību izsmelšanas princips autortiesībās atļauj iegādāties grāmatu un pēc tam to uzdāvināt, pārdot vai citādi atsavināt trešajām personām. Līdzīgi tiesību izsmelšanas princips atļauj atsavināt iegādātās vinila plates, CD vai DVD, VHS kasetes, disketes un citus materiālus objektus, kas satur ar autortiesībām aizsargājamu darbu. Tomēr grāmatu, filmu un mūzikas iegādes prakse ir mainījusies, un jau kādu laiku ir aktuāls jautājums, vai tiesību izsmelšanas princips ir piemērojams digitālajam saturam, t.i., pašiem elektroniskajiem failiem jeb datnēm, kas satur e-grāmatas, filmas, mūziku, datorprogrammas un citu ar autortiesībām aizsargājamu saturu.

Šis raksts aplūko tiesību izsmelšanas principa būtību, tā piemērošanas problemātiku digitālajam saturam Latvijā un ES, īsumā pievēršoties arī ASV piemēram.

1. Tiesību izsmelšanas princips autortiesībās

1.1. Tiesību izsmelšanas principa būtība

Autori, to tiesību pārņēmējiem un citiem autortiesību subjektiem ir vairākas ekskluzīvas tiesības attiecībā uz savu darbu izmantošanu, tostarp tiesības tos izplatīt. Atbilstoši

Autortiesību likumam izplatīšana nozīmē autortiesību vai blakustiesību objekta oriģināla vai kopijas pārdošanu vai citādu atsavināšanu. Savukārt tiesību izsmelšanas princips nozīmē, ka brīdī, kad autortiesību subjekts vai cita persona ar autortiesību subjekta piekrišanu ir pārdevusi vai citādi nodevusi īpašumtiesības uz darba oriģinālu vai kopiju citai personai, autortiesību subjekta ekskluzīvās izplatīšanas tiesības ir izsmeltas, t.i., autortiesību subjekts vairs nevar iebilst pret to, ka ieguvējs šo darbu atsavina tālāk.

Tiesību izsmelšana var būt nacionāla, reģionāla vai starptautiska, kas nozīmē, ka tiesību izsmelšanas princips darbosies tikai tik plašā teritorijā, kāda ir noteikta valstij saistošajos normatīvajos aktos. Ne TRIPS līgums, ne WIPO līgums par autortiesībām neierobežo valstu tiesības noteikt, vai tajās darbosies nacionālais, reģionālais vai starptautiskais tiesību izsmelšanas princips. Eiropas Savienībā (turpmāk – ES), lai sasniegtu mērķi nodrošināt vienotu tirgu un arī harmonizēt autortiesību regulējumu dalībvalstīs, ir ieviests reģionālais tiesību izsmelšanas princips, t.i., autortiesību subjekta tiesības ir izsmeltas visā ES, tiklīdz autortiesību subjekts vai cita persona ar autortiesību subjekta piekrišanu ir atsavinājusi darba oriģinālu vai kopiju kādā no ES dalībvalstīm. Latvijā tiesību izsmelšanas princips ir ietverts Autortiesību likuma 32. pantā, kas ievieš Direktīvu 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (turpmāk – InfoSoc direktīva). Atkāpšanās no reģionālā tiesību izsmelšanas principa ievērošanas dalībvalstu normatīvajos aktos nav pieļaujama.

Kā piemēru valstij, kas piemēro starptautisko tiesību izsmelšanas principu autortiesībās, var minēt ASV, kur Augstākā tiesā 2013. gadā *Kirtsaeng v. John Wiley & Sons Inc* lietā secināja, ka ASV autortiesību aktā ietvertais tiesību izsmelšanas princips ir bez teritoriāla ierobežojuma.

Šis ASV Augstākās tiesas spriedums izsauca plašu kritiku no autortiesību subjektu, it īpaši no grāmatu izdevēju, puses. Teritoriāls (nacionāls vai reģionāls) ierobežojums tiesību izsmelšanai autortiesību subjektam ir savā ziņā labvēlīgāks, jo rezultātā tas ļauj autortiesību subjektiem izplatīt savus darbus dažādās teritorijās par atšķirīgu cenu atkarībā no ekonomiskās situācijas katras teritorijas tirgū. Piemēram, *Kirtsaeng* lietā kādas ASV augstskolas students no Taizemes konstatēja, ka vienas un tās pašas mācību grāmatas ASV ir ievērojami dārgākas nekā Taizemē. Tāpēc Kirtsengs lūdza, lai viņa ģimene un draugi pērk un sūta viņam šīs lētākās grāmatas no Taizemes, kuras Kirtsengs savukārt pārdeva tālāk ASV. Tā kā ASV Augstākā tiesa atzina, ka šāda rīcība ir pieļaujama, jo ASV autortiesībās darbojas starptautiskā tiesību izsmelšana, ASV izdevniecībām tagad ir jāņem vērā, ka tās pašas grāmatas, kuras šīs

izdevniecības izplata ASV par augstākām cenām, varēs tikt paralēli importētas ASV no valstīm, kurās tās ir lētākas.

“Kopumā pēc UsedSoft un Microsoft lietām var secināt, ka EST atzīst, ka tiesību izsmelšana attiecas uz ķermeniskām un bezķermeniskām datorprogrammu kopijām (digitālais saturs).”

Tādējādi, no vienas puses, starptautiskais tiesību izsmelšanas režīms var būt vērtējams pozitīvi, jo rezultātā vienas un tās pašas preces dažādās valstīs būs pieejamas par līdzīgākām cenām. No otras puses, starptautiskajam tiesību izsmelšanas režīmam, var būt negatīvas sekas, jo ekonomiski mazākās valstīs preču cenas paaugstināsies un rezultātā tās var kļūt mazāk pieejamas patērētājiem. Jo īpaši aktuāla šī diskusija ir attiecībā uz patentētu produktu paralēlo importu, kura atļaušana var ierobežot zāļu pieejamību trūcīgās valstīs. Arī preču zīmju īpašnieku pārstāvji norāda uz tādām negatīvām paralēlā importa sekām kā preču kvalitātes samazināšanās un preču garantijas zaudēšana. Taču arī šiem argumentiem ir savi pretargumenti, un tiesību izsmelšanas režīma izvēle paliek katras valsts ziņā atkarībā no tā, kā tā samēro sabiedrības un intelektuālā īpašuma tiesību īpašnieku intereses.

1.2. Tiesību izsmelšanas principa piemērošanas kritēriji

ES normatīvajos aktos tiesību izsmelšanas princips autortiesībās ir nostiprināts InfoSoc direktīvas 4. panta otrajā daļā un Direktīvas 2009/24/EK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību (turpmāk – Datorprogrammu direktīva) 4. panta otrajā daļā. Abi panti satur a ziņu ir gandrīz vienādi, bet, kā tas būs redzams tālāk, to juridiskās sekas var būt atšķirīgas. Datorprogrammu direktīva ir piemērojama tikai datorprogrammām, savukārt InfoSoc direktīva attiecas uz cita veida autortiesību objektiem.

Lai varētu atsaukties uz tiesību izsmelšanu, kas ļauj izplatīt iegādātos autortiesību darba oriģinālus vai to kopijas, ir jāievēro šādi kritēriji:

a) autortiesību subjekts pirmo reizi pārdod vai citādi nodod īpašuma tiesības attiecībā uz darba oriģinālu vai kopijām.

Minētais nozīmē, ka tiesību izsmelšana neattieksies uz cita veida darbībām, ko ar darba oriģinālu vai kopijām veic autortiesību subjekts, piemēram, to nomu, patapinājumu, izziņošanu vai publiskošanu. Tāpat tiesību izsmelšana neradīsies, kad tiek sniegts pakalpojums, tostarp tiešsaistes pakalpojums, jo "katrs tiešsaistes pakalpojums faktiski ir darbība, kam vajadzīga atļauja, ja to paredz autortiesības vai blakustiesības".

Attiecībā uz datorprogrammām jāņem vērā, ka Datorprogrammu direktīvas 4. panta otrā daļa atšķirībā no InfoSoc direktīvas norāda uz pirmā programmas eksemplāra (kopijas) "pārdošanu", bet ne "citādu nodošanu īpašumā". Līdz šim Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk – EST) lietās, kurās ir analizēts tiesību izsmelšanas princips datorprogrammu kontekstā, ir vērtējusi tikai jēdzienu "pārdošana", norādot, ka tas ir interpretējams plaši un ietver visus "tādus datorprogrammas kopijas tirdzniecības veidus, kam ir raksturīga šīs kopijas lietošanas tiesību piešķiršana uz neierobežotu laiku par cenas samaksu, kas ļauj minētās programmas tiesību īpašniekam saņemt minētās kopijas ekonomiskajai vērtībai atbilstošu atlīdzību". Tādējādi varētu rasties diskusija par to, vai citāda datorprogrammas kopijas īpašuma tiesību nodošana nekā pārdošana varētu būt par pamatu tiesību izsmelšanai attiecībā uz datorprogrammas kopiju. Varētu norādīt uz InfoSoc direktīvas 28. apsvērumu, argumentējot, ka arī tur ir norādīta tikai pārdošana, kamēr 4. panta otrā daļa atsaucas uz "pārdošanu un citādu nodošanu īpašumā". Taču šāds arguments var nebūt visai spēcīgs, jo Datorprogrammu direktīva salīdzinājumā ar InfoSoc direktīvu ir *lex specialis*. Tāpēc papildu argumenti būtu jāmeklē Datorprogrammu direktīvas un Direktīvas 91/250/EEK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību rakstīšanas vēsturē un doktrīnā par tiesību izsmelšanu;

b) pirmreizējo pārdošanu vai citāda veida nodošanu īpašumā izdara autortiesību subjekts vai kāds ar viņa piekrišanu.

Tātad pārdošanai ir jābūt tiesiskai. Piemēram, tiesību izsmelšanas princips neattieksies uz pirātisko darbu kopijām, t.i., tādām, kas ir pavairotas bez autora piekrišanas;

c) autortiesību subjekta izplatīšanas tiesības izbeidzas attiecībā uz pārdotā vai citādi īpašumā nodotā darba oriģinālu vai kopiju vai attiecībā uz pārdotās programmas eksemplāru (kopiju).

Tātad, ja pirmie divi kritēriji ir izpildīti, tad persona var iegūto oriģinālu vai kopiju izplatīt tālāk, jo autortiesību subjekta izplatīšanas tiesība attiecībā uz konkrēto darba oriģinālu vai kopiju ir izbeigusies.

Analogajā vidē šis noteikums ir pietiekami skaidrs. Ja tiek iegādāta grāmata, tad šo pašu grāmatu var nodot tālāk. Tomēr digitālajā vidē rodas vairāki šķēršļi, kas gan tiesām, gan tiesību speciālistiem ir likuši apšaubīt nostiprinātā tiesību izsmelšanas principa piemērošanas iespējamību digitālajam saturam. Būtiskākā problēma ir tā, ka, pārsūtot e-grāmatu e-pastā, tai tiek radīta vēl viena kopija, taču tiesību izsmelšanas princips ļauj iegādāto autortiesību objektu vienīgi izplatīt, nevis reproducēt vai izmantot vēl citas autortiesību subjekta ekskluzīvās tiesības. Tāpēc neatkarīgi no tā, vai nosūtītājs savu kopiju izdzēsīs, viņš tik un tā būs pārkāpis autortiesību subjekta ekskluzīvās tiesības uz darba reprodukciju. Tajā pašā laikā normatīvie akti viennozīmīgi neaizliedz tiesību izsmelšanas principa piemērošanu digitālajam saturam.

Nākamajā nodaļā tiks analizēts tas, vai tiesību izsmelšanas princips, kāds tas ir ietverts InfoSoc direktīvā un Datorprogrammu direktīvā, ir piemērojams digitālajam saturam.

2. Tiesību izsmelšanas principa piemērošana digitālajam saturam

2.1. Tiesību izsmelšanas princips Datorprogrammu direktīvā

2012. gada EST spriedums *UsedSoft* lietā ir viens no būtiskākajiem debašu aizsācējiem par to, vai tiesību izsmelšanas princips attiecas arī uz digitālo saturu. Šajā lietā *Oracle International Corp.* izstrādāja un izplatīja datorprogrammas, piedāvājot licences. *Oracle* klienti, iegādājoties licenci, lejuplādēja datorprogrammu no *Oracle* interneta vietnes savā datorā. Savukārt *UsedSoft GmbH* tirgoja lietotu datorprogrammu licences, tostarp *Oracle* datorprogrammām. Būtisks apstāklis lietā bija, ka *UsedSoft* klienti lietotās datorprogrammas ieguva, lejuplādējot tās no *Oracle* mājaslapas.

Pirmkārt, tiesa secināja, ka autortiesību īpašnieki nevar apiet tiesību izsmelšanas principu, norādot līgumā, ka viņi licencē datorprogrammas, nevis tās pārdod, un ka ir jāvērtē darījuma būtība. Tiesa skaidroja, ka pārdošana "ir līgums, ar kuru persona par cenas samaksu nodod citai personai savas tiesības uz tai piederošu ķermenisku vai bezķermenisku lietu". EST norāda, ka konkrētajos apstākļos *Oracle* izsniegtās datorprogrammu licences patiesībā bija pārdošana: "Tas, ka *Oracle* nodod klientu rīcībā tās datorprogrammas kopiju un noslēdz ar to saistīto izmantošanas licences līgumu, ir vērsti uz to, lai padarītu minēto kopiju pastāvīgi lietojamu tās klientiem par samaksu, tādējādi ļaujot tai kā autortiesību īpašniecei saņemt atlīdzību, kura atbilst tai piederošās kopijas ekonomiskajai vērtībai."

Otrkārt, tiesa secināja, ka Datorprogrammu direktīvas 4. panta otrajā daļā ietverto tiesību izsmelšanas principu var piemērot neatkarīgi no tā, vai tiek pārdota datorprogrammas ķermeniska vai bezķermeniska kopija, t.i., nav svarīgi, vai datorprogramma tiek pārdota uz CD vai arī ļaujot to lejuplādēt no interneta. Lietas dalībnieki iebilda, ka Datorprogrammu direktīvā ietvertais tiesību izsmelšanas princips būtu jāpiemēro tāds pats, kāds tas ir InfoSoc direktīvā. Un, ņemot vērā InfoSoc direktīvas 28. un 29. apsvērumu un WIPO līgumu par autortiesībām, tiesību izsmelšanas princips jātulko tādējādi, ka tas attiecas tikai uz darba ķermeniskām kopijām. Tomēr tiesa noraidīja šo argumentu, norādot, ka no Datorprogrammu direktīvas izriet skaidrs mērķis aizsargāt datorprogrammas visās tās formās, tostarp datorprogrammu bezķermeniskas kopijas, un ka Datorprogrammu direktīva attiecībā pret InfoSoc direktīvu ir *lex specialis*, un tāpat InfoSoc direktīva nav piemērojama datorprogrammām.

Treškārt, tiesa secināja, ka datorprogrammas reproducēšana bez autortiesību subjekta atļaujas, kas notika brīdī, kad lietotās datorprogrammas jaunais ieguvējs to lejuplādēja no tiesību īpašnieka interneta vietnes, ir pieļaujama, pamatojoties uz Datorprogrammu direktīvas 5. panta 1. punktu. Saskaņā ar minēto normu nav nepieciešama tiesību īpašnieka atļauja datorprogrammas reproducēšanai, ja to veic likumīgais ieguvējs, lai lietotu datorprogrammu saskaņā ar mērķi, kam tā domāta. Tiesa secināja, ka likumīgais ieguvējs ir ne tikai persona, kurai autortiesību subjekts pirmo reizi pārdod datorprogrammu, bet arī datorprogrammas katrs nākamais ieguvējs, ja datorprogramma ir atsavināta atbilstoši tiesību izsmelšanas principa kritērijiem. Tādējādi jaunais likumīgais ieguvējs, lejuplādējot datorprogrammu, veic tās reproducēšanu, "kas nepieciešama, lai jaunais ieguvējs varētu izmantot šo programmu saskaņā ar mērķi, kam tā domāta". Savukārt iepriekšējam datorprogrammas ieguvējam, lai izvairītos no autortiesību subjekta reproducēšanas tiesību pārkāpuma, ir jāpadara par nelietojamu savējā datorprogrammas kopija tās tālākpārdošanas brīdī.

Otrā reize, kad EST vērtēja tiesību izsmelšanas principa tvērumu datorprogrammu kontekstā, ir 2016. gads *Microsoft* lietā, kas EST nokļuva caur Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģiju. Šajā lietā apsūdzētie tirgoja *Microsoft Corp.* lietotu datorprogrammu rezerves kopijas, t.i., datorprogrammas tika pārdotas uz datu nesējiem, kas nav oriģināli. Jautājums, ko uzdeva Rīgas apgabaltiesa, būtībā bija, vai šāda rezerves kopiju pārdošana ir pieļaujama bez autortiesību subjekta piekrišanas, pamatojoties uz tiesību izsmelšanas principu.

Tiesa atbildēja noliedzoši. Direktīva 91/250/EEK, tāpat kā Datorprogrammu direktīva, 5. panta 2. punktā nosaka, ka "personai, kas tiesīga lietot datorprogrammu, līgums nedrīkst liegt izgatavot programmas rezerves kopiju, ja tā vajadzīga, lai programmu varētu lietot". Tiesa norādīja, ka šāds "izņēmums no datorprogrammas autortiesību īpašnieka ekskluzīvajām reproducēšanas tiesībām ir jāinterpretē šauri". Tādējādi tiesa secināja, ka "datorprogrammas rezerves kopija var tikt izgatavota un lietota tikai tās personas vajadzībām, kurai ir tiesības lietot šo programmu, un tādējādi, lai arī šī persona ir sabojājusi, iznīcinājusi vai arī pazaudējusi šīs programmas oriģinālo materiālo nesēju, tā nedrīkst šo kopiju izmantot, lai minēto lietoto programmu pārdotu tālāk trešajai personai".

Kopumā pēc *UsedSoft* un *Microsoft* lietām var secināt, ka EST atzīst, ka tiesību izsmelšana attiecas uz ķermeniskām un bezķermeniskām datorprogrammu kopijām (digitālais saturs). Tomēr pirmais ieguvējs, kas atsavina datorprogrammas kopiju jaunajam ieguvējam, nedrīkst to izplatīšanas gaitā reproducēt (*Microsoft*). Savukārt datorprogrammas jaunais ieguvējs to drīkst darīt, pamatojoties uz to, ka tas ir bijis nepieciešams, lai jaunais ieguvējs šo datorprogrammu varētu izmantot savām vajadzībām saskaņā ar mērķi, kam datorprogramma domāta (*UsedSoft*).

2.2. Tiesību izsmelšanas princips InfoSoc direktīvā

UsedSoft lieta radīja cerību, ka tiesību izsmelšanas princips attiecībā uz digitālo saturu, lai arī ierobežotā formā, tomēr pastāv. Taču bažas radīja *UsedSoft* lietā izteiktie argumenti, kurus tiesa nebija nedz apstiprinājusi, nedz noliegusi, t.i., ka InfoSoc direktīvā ietvertais tiesību izsmelšanas princips attiecas tikai uz ķermeniskām (materiālām) kopijām.

EST vēl nav atrisinājusi šo kāzusu kontekstā ar digitālo saturu, taču tas, iespējams, drīzumā notiks, jo Nīderlandes tiesa esot vērsusies EST ar lūgumu par prejudiciālā nolēmuma sniegšanu t.s. *Tom Kabinet* lietā. *Tom Kabinet* ir tiešsaistes platforma, kas piedāvā iegādāties lietotas e-grāmatas un tad pārdod tās tālāk citiem. Lietotāji, kas pārdod savas lietotās e-grāmatas, augšupielādē tās *Tom Kabinet* platformā, vienlaikus izdzēšot savu e-grāmatas kopiju. *Tom Kabinet* pievieno šīm e-grāmatām ūdenszīmi, un jaunie pircēji var tās ielādēt savās ierīcēs. Autortiesību subjekti vērsās tiesā pret *Tom Kabinet*, norādot, ka šāda rīcība pārkāpj viņu autortiesības, savukārt *Tom Kabinet* atsaucās uz *UsedSoft* lietu, norādot, ka tās secinājumiem būtu vienlīdz jāattiecas arī uz e-grāmatām. Hāgas rajona tiesa 2017. gada 12. jūlijā esot nolēmusi lūgt EST izskaidrot, vai InfoSoc direktīvā nostiprinātais tiesību izsmelšanas princips ir attiecināms arī uz e-grāmatu pārdošanu un vai tas pieļauj e-grāmatas reproducēšanu brīdī, kad pirmais ieguvējs to atsavina nākamajam ieguvējam.

Ieskatu tam, kādus arguments EST varētu apsvērt šajos jautājumos, var sniegt EST spriedums lietā *Allposters*. *Art & Allposters International BV*, iespējams, ir pārkāpusi *Pictoright* tiesības, pārnesot aizsargātu darbu attēlus no papīra plakāta uz gleznošanas audeklu (izmantojot ķīmisku procesu, kura rezultātā attēls no plakāta pazūd) un pārdodot šos attēlus uz šī jaunā nesēja. Tiesa izcēla InfoSoc direktīvas 4. panta 2. punktā norādi, ka autortiesību subjekta izsmelšanas tiesības izbeidzas uz "attiecīgo tiesību objektu", kuru pirmo reizi pārdod. Tālāk tiesa atsaucās uz InfoSoc direktīvas 28. apsvērumu, norādot, ka autortiesību aizsardzība ietver ekskluzīvas tiesības kontrolēt "materializētā [ķermeniskā] formā iemiesota darba izplatīšanu". Tajā pašā apsvērumā norādīts, ka "darba oriģināla vai kopiju pirmā pārdošana (..) izbeidz tiesības kontrolēt minētā darba turpmāku pārdošanu Kopienā". Tiesa balstījās arī uz WIPO līguma par autortiesībām 6. panta 1. punktu un Kopīgā paziņojumā attiecībā uz WIPO autortiesību līgumu ietvertu skaidrojumu, ka WIPO līguma par autortiesībām 6. un 7. pantā "lietotie termini "kopijas" un "oriģināls un kopijas", ja tie apzīmē šajos pantos noteikto izplatīšanas tiesību (..) objektus, attiecas vienīgi uz fiksētiem eksemplāriem, kurus var laist apgrozībā kā taustāmus priekšmetus".

Tādējādi tiesa konstatēja, ka izplatīšanas tiesību izbeigšanās (un tātad arī tiesību izsmelšanas princips) ir piemērojama "taustāmam priekšmetam, kurā ietverts aizsargātais darbs vai tā kopija". Attiecīgi tiesību izsmelšanas princips nav piemērojams situācijā, kurā aizsargāta darba reprodukcija ir tikusi aizstāta ar citu nesēju, piemēram, papīra plakātā esošo reprodukciju pārnesot uz audeklu.

Vienlaikus jāatceras, ka *Allposters* atziņas tika radītas ļoti specifiskos faktiskajos apstākļos, ka šim tiesību izsmelšanas jautājumam digitālā satura kontekstā joprojām pastāv dažādas interpretācijas un ka EST vēl nav izslēgusi gala atbildi šajā jautājumā. Arī ģenerāladvokāts M. Špunars *Vereniging Openbare Bibliotheken* lietā norāda, ka EST secinājumos *Allposters* lietā nekādā veidā nepievērsās jautājumam, vai izsmelšanas tiesība varētu būt izsmelta pēc darba digitālās kopijas īpašumtiesību nodošanas tālāk. Tāpat attiecībā uz WIPO līgumu par autortiesībām pastāv viedoklis, ka, lai arī kopija tā izpratnē ir vienīgi taustāms priekšmets, tas nenozīmē, ka līgums liedz valstīm ieviest nacionālo regulējumu, kas piemērotu izsmelšanas principu digitālajam saturam, jo tā ir joma, kas vienkārši nav regulēta.

Var secināt, ka, lai arī EST vēl nav lēmusi par to, vai InfoSoc direktīvā ietvertais tiesību izsmelšanas princips ir piemērojams digitālajam saturam, EST argumentācija *Allposters* lietā rada šaubas, vai uz šo jautājumu var atbildēt apstiprinoši. Problēma šeit ir divos līmeņos. Pirmkārt, ir jāsaprot, vai InfoSoc direktīvas tiesību izsmelšanas princips ir piemērojams arī

bezķermeniskām kopijām un tādējādi arī digitālajam saturam. Otrkārt, pat ja tā, tad jāsaprot, vai un cik tālu InfoSoc direktīvas tiesību izsmelšanas princips ietver sevī kopijas ieguvēja tiesību izplatīšanas nolūkiem to īslaicīgi reproducēt. Ja InfoSoc direktīvas 4. pantu tulko gramatiski, tad atbilde ir, ka, visticamāk, šādas tiesības nav.

Pat ja tiesību izsmelšanas princips ir piemērojams digitālajam saturam, nākotnē šajā jautājumā radīsies arī citas neskaidrības. Piemēram, lietā par PVN direktīvas piemērošanu EST ir atzinusi, ka PVN direktīvas izpratnē "elektronisko grāmatu piegāde ir elektroniski sniegts pakalpojums". Tiesa minēto pamatoja ar to, ka "preču piegāde ir tiesību nodošana rīkoties ar materiālu [ķermenisku] īpašumu kā īpašniekam", bet e-grāmatas piegādes brīdī netiek nodota fiziska papildierīce, kas ļautu šo grāmatu lasīt un būtu tādējādi uzskatāma par materiālu īpašumu. Vienlaikus tiesību izsmelšanas princips neattiecas uz pakalpojumiem un tātad neattiektos arī uz e-grāmatām, ja šo secinājumu varētu attiecināt arī uz InfoSoc direktīvu.

3. Iespējamība un nepieciešamība piemērot tiesību izsmelšanas principu digitālajam saturam

Tiesību izsmelšanas principa piemērošana digitālajam saturam ir bijusi neviennozīmīga arī citās valstīs. Piemēram, daudz apspriestajā *ReDigi* lietā Ņujorkas Dienvidu rajona tiesa secināja, ka failu augšupielāde platformā, kas tās lietotājiem ļauj tirgot šos failus, pārkāpj autoru ekskluzīvās tiesības reproducēt savus darbus. Tas, ka *ReDigi* ar robota palīdzību pārbaudīja, vai lietotājs ir izdzēsis augšupielādētā faila kopiju savā datorā, pārkāpuma faktu nemaina. ASV Autortiesību likums nosaka, ka jānodod ir "tā pati" kopija, tāpēc reproducēšana nav pieļaujama.

Lai labotu situāciju, dažādu interešu pārstāvji ir diskutējuši par to, ka ir jāmaina esošais regulējums. Taču autortiesību aizstāvji nevēlas tam piekrist, galvenokārt argumentējot, ka tiesību izsmelšanas principa piemērošana nebūs samērīga ar autora interesēm.

Pirmkārt, tiek argumentēts, ka digitālais saturs nenoveco tāpat, kā to dara, piemēram, grāmatas, kas paliek nelietojamas. Otrkārt, esot gandrīz neiespējami nodrošināt to, ka persona izdzēs savu darba kopiju pēc tam, kad darbs ir atsavināts citai personai. (Praksē gan ir piedāvāti dažādi risinājumi šai problēmai, tostarp "pārsūtīt un izdzēst" tehnoloģijas un kriptovalūta).

Treškārt, tiek argumentēts, ka tiesību izsmelšana attiecībā uz digitālo saturu nemaz nav nepieciešama, jo arvien vairāk digitālais saturs tiek patērēts caur piekļuves pakalpojumiem, nevis iegūstot faila kopiju (*Spotify, Netflix, Amazon Kindle* u.c.).

Eiropas Komisija šobrīd strādā pie digitālā vienotā tirgus ieviešanas. Ir plānots grozīt regulējumu, kas attiecas uz autortiesībām, lai nodrošinātu labāku piekļuvi digitālajam saturam. Tomēr nekas neliecina, ka šī projekta ietvaros tiks pievērsta uzmanība tiesību izsmelšanas principa piemērošanas problēmai attiecībā uz digitālo saturu. Varbūt iemesls arī ir tieši tas, ka, sasniedzot mērķi "nodrošināt lietotājiem visā ES plašāku tiešsaistes piekļuvi darbiem", nepieciešamība pēc tiesību izsmelšanas principa, kas piemērojams digitālajam saturam, gandrīz pazudīs.■